

QUÈ PARLEM A LA NOSTRA COMARCA?

Sovint es diu, i és cert, que la Terra Alta és una de les comarques més pobres de Catalunya.

Un dels molts factors que han contribuït en aquest endarreriment ha estat la seva situació geogràfica.

Allunyada dels principals centres d'atracció comercials i culturals (Barcelona, Tarragona, Reus,...), s'ha anat quedant incomunicada i fora de qualsevol influència que la fes evolucionar.

Si a tot això s'afegeix el pes, durant molts anys, d'unes institucions castellanitzants a tots nivells i una política de desarrelament del fet català, el resultat és que en general -i sobretot la generació de la post-guerra- no hi hagi massa identificació amb els afers catalans.

Com a resultat, s'ha produït una manca d'identitat molt greu, fins al punt que quan a molta gent se'ls pregunta quina llengua parlen, molts pocs et diuen: català.

Generalment, la primera reacció és de dubte, i després et contesten que aquí parlem un català que no és prou català o senzillament li diuen «xapurreau».

A més a més, s'està força convençut que el català correcte és el barceloní o gironí, i que les parles d'altres zones com Lleida, Tortosa, València o Mallorca, per dir-ne alguns exemples, no en són prou.

Per tot això, pot ser interessant fer un breu resum de què és el català, on es parla català i quina diferència hi ha entre llengua i dialecte.

Origen del català

Els primers pobladors de la península Ibèrica no parlaven pas català, sinó d'altres llengües com: ibèric, celta, basc,... Però quan els romans van envair la península i es van instal·lar aquí durant dos segles (del II a. C. al IV després de C.), els nostres avantpassats adoptaren la llengua parlada pels soldats, els mercaders, els funcionaris romans, l'anomenat **llatí vulgar** que no era ben bé igual que el llatí clàssic (el dels escriptors).

Quan l'imperi Romà es va desfer (segle V), el llatí vulgar, el que parlava la gent de la península, es transformà a poc a poc (fins al segle IX) d'acord amb la manera d'ésser, els costums i la forma particular de parlar de cada zona, i es convertí en les diferents llengües que avui dia es parlen a tots els països on va influir la civilització romana. A tot aquest grup de llengües noves, se'ls ha donat el nom de **romàniques** o **neo-**

llatines, és a dir, filles de Roma, derivades del llatí.

Mapa de les llengües romàniques principals

El català, el castellà i el galaico-portuguès, foren les tres llengües romàniques que es formaren a la península (a excepció del basc, que és una llengua anterior als romans).

On es parla català

La llengua catalana es parla als següents llocs:

a) **Principat de Catalunya** (les quatre províncies administratives de Girona, Barcelona, Tarragona i Lleida -traient d'aquesta última la Vall d'Aran, on parlen gascó-).

b) **Catalunya aragonesa** (el marge oriental de les províncies d'Osca, Saragossa i Terol, tot al llarg del límit del principat, amb una amplada que oscil·la entre quinze i trenta km.), concretament les comarques del Matarranya, Baix Cinca, la Llitera, Alta Ribagorça i Ribagorça Baixa).

c) **País Valencià** (la part més poblada de les províncies de Castelló, València i Alacant, llevat d'una zona occidental que correspon a una quarta part del seu territori).

d) **La regió de Carxe** (un grup de llogarets de la província de Múrcia, cap dels quals no constitueix municipi).

e) **Illes Balears** (Mallorca i Menorca) i **Pitiüses** (Eivissa, Formentera).

f) **Catalunya nord** (l'antic Rosselló, avui Departament dels Pirineus Orientals).

g) **Principat d'Andorra** (tot el seu territori, on és la llengua oficial).

h) **L'Alguer** (ciutat de l'illa de Sardenya que pertany a la República Italiana).

Llengua i dialectes

Cal tenir molt clar la diferència que hi ha entre llengua i dialecte.

La **llengua** o idioma és tot un conjunt de paraules i signes que s'escriuen i es parlen a una determinada zona i que són totalment diferents de les d'un altre lloc.

Així, la gent que parla dues llengües diferents no s'entenen, i la manera d'escriure aquestes llengües és també divergent. Per exemple, parlen idiomes o llengües diferents un castellà i un francès, o un castellà i un català.

En canvi, el **dialecte** seria la manera propia que té cada lloc de parlar una mateixa llengua. Són petites variants locals o comarcals però que no afecten la comprensió d'aquesta llengua.

Així, el castellà de Madrid i el de Sevilla són dialectes d'una llengua comuna, o bé el mallorquí, el català de Barcelona o el de València, són també dialectes del català.

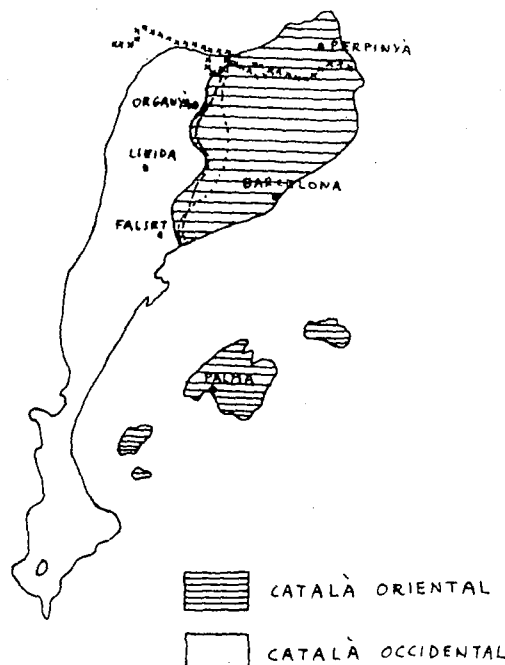
Arribant a aquest punt podem afirmar que no parla millor el català un senyor de Girona o un altre de Barcelona, i que un tortosí o un valencià o un lleidatà parla pitjor, tot són variants i formes peculiars d'expressar una mateixa llengua.

No existeix cap idioma que dintre del seu domini lingüístic tingui un lloc concret on es pugui dir: aquí s'enraona correctament, i per tant s'ha de seguir aquest model als altres llocs. És la suma de tots els dialectes el que configura una llengua.

A partir d'aquí, sols queda adjuntar el mapa de la divisió dialectal del català per veure-ho més clar.

català oriental

- Confusió a l'hora de pronunciar les vocals A, E quan es troben en síl·laba àtona. Ex.: s'escriu **pare** i ells pronuncien la **e** final com una barreja de **a** i **e**, el que se'n diu vocal neutra (e-o).
Amb la paraula **casa** passa el mateix. La **a** final no la pronuncien tal qual sinó case-o.
- Amb l'acabament dels verbs de 1ª persona del present d'indicatiu pronuncien: **cantu**, o canti, cant o canto.
- Verbs del tipus **podrir** els acaben amb -eix: podreix, podreixi
- Paraules com, mirall, noi, llombrígol, xai, be, escombra...

Seguint el mapa veiem que el català es divideix en dos grans blocs: l'oriental i l'occidental. Entre tots dos hi ha algunes diferències en la manera de parlar. En citarem alguns exemples:

català occidental

- Això no passa. Es distingeixen perfectament la A, E de les síl·labes àtones. Nosaltres la **e** de **pare** la diem **e** i la **a** de **casa** la diem **a**.
- Aquí els acabem en -o o -e: **canto**, cante.
- Nosaltres els acabem amb -ix, -ixen: **podrix**, **podrixen**.
- Aquí diem: **espill**, **xic**, **me-liç**, **corder**, **granera**...